

دانش تفکر

(۱)

منطق

نگارش: محمد حسین دهقانی محمودآبادی

عضو هیأت علمی دانشگاه آیت ... حایری میبد

سرشناسه	: دهقانی محمودآبادی، محمدحسین، ۱۳۴۱.
عنوان و نام پدیدآور:	: دانش تفکر ۱ = منطق یک / نگارش محمدحسین دهقانی محمودآبادی.
مشخصات ناشر	: میبد: دانشگاه آیت الله حائری میبد، انتشارات، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: (۲۵۵ص)
شابک	: ISBN : ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۸۱۵-۱-۱ ریال ۱۵۰۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۳۹-۲۴۹.
موضوع	: منطق - - راهنمای آموزشی (عالی)
سناد افزوده	: دانشگاه آیت الله العظمی حائری میبد
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۴ ۹۵۹/د BC
رده بندی دربی	: ۱۶۰/۷۶
شماره کتابشناسی مأ	: ۴۱۵۶۹۹۵

عنوان کتاب: دانش تفکر (۱) (مطابق متن)	
مؤلف: محمدحسین دهقانی محمودآبادی - استادیات علمی دانشگاه آیت الله حائری میبد	
ویراستار: دکتر سامان قاسمی فیروزآبادی	
ناشر: انتشارات دانشگاه آیت الله حائری میبد	
لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپ و نشر هم‌میهن، تلفن ۰۲۵-۳۷۸۰۶۱۱۲	
نوبت چاپ: اول	
تاریخ انتشار: ۱۳۹۴	
شمارگان: ۱۰۰۰	
قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال	
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۸۱۵-۱-۱	ISBN

مرکز پخش: قم، خ شهید فاطمی، کوچه ۱۸، کوچه شهید زاهدی، پلاک ۳۹، نشر جمال، ۰۲۵-۳۷۷۴۶۳۵۳	
قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه اول، واحد ۱۲۰، چاپ و نشر هم‌میهن، تلفن ۰۲۵-۳۷۸۳۶۳۹۲	
تهران، میدان انقلاب، کارگر شمالی، خ نصرت، خ دکتر قریب، نرسیده به فرصت، پ ۱۱، تلفن ۰۲۱-۶۶۵۶۶۵۱۰-۱۵	

نوشتار حاضر درس‌نامه‌ای در موضوع منطق است که با رویکرد متن آموزشی جهت تدریس، برای دانشجویان رشته‌ی فلسفه و دیگر رشته‌ها از جمله دانشجویان رشته‌ی فقه و حقوق در مقطع کارشناسی تنظیم شده است. توجه به نکات ذیل به بهره‌مندی کامل استادان ارجمند و دانشجویان محترم از این کتاب، یاری می‌رساند.

۱. از آن‌جا که مهم بخش قابل توجهی از مباحث منطقی بر فهم واژه‌ها و اصطلاحات فلسفی استوار است، تلاش شده است این متن رویکردی منطقی-فلسفی داشته باشد؛ بنابراین می‌توان این نوشتار را «منطق فلسفی» نامید.

۲. ژرفای اکثر موضوعات مطرح در این کتاب و نیز بیان خلاصه فصل‌ها، تمرینات و تحقیق و پژوهش با زبان عربی موجود شده است تا این متن، خودآموزی درسی به‌شمار نیاید و فراگیری مطالب آن بدون استاد دشوار و در مواردی غیر قابل فهم گردد؛ چرا که گره‌های موجود در مباحث منطقی، شناسایی و با طرح آن‌ها متنی متفاوت تألیف شده است. از این رو از استادان محترم انتظار می‌رود تبیین و توضیحاتی بیرون از متن جهت ایضاح مطالب ارائه دهند.

۳. مطالبی که با عنوان «بیش‌تر بدانیم» در خلال هر فصل و زیرموضوعی که با عنوان «برای بحث و پژوهش» در پایان هر فصل آمده است، همگی مرتبط با مباحث کتاب می‌باشد و فهم کامل آن نیاز به یاری استاد دارد.

۴. ارائه مثال‌های جدید و ابتکاری و خروج از مثال‌های کلیشه‌ای موجود در کتب منطقی و نیز بیان مطالب در قالب جداول تازه و نمودارها، به منظور کاربردی کردن منطق و بهره‌مندی بیش‌تر از کتاب و تسلط دانشجویان بر موضوعات، صورت گرفته است. برای استمرار این روند، شایسته است که استاد درس، خلق مثال‌های

جدید و ابتکاری را از دانشجویان بخواهد و آن‌ها را از تمرکز و حفظ نمودن مثال‌های تکراری موجود در کتب منطقی بازدارد.

۵. با توجه به نبود فرصت کافی و نیز عدم تسلط اکثر دانشجویان به زبان عربی، نمی‌توان مباحث منطقی را که دارای حجم وسیعی است، در قالب یک متن عربی، در سه یا چهار واحد درسی ارائه داد. اما به دلیل اهمیت استفاده از متن عربی، در پایان هر فصل، خلاصه فصل‌ها، تمرینات و تحقیق و پژوهش به زبان عربی ارائه شده است. از دانشجویان انتظار می‌رود که برای تقویت درک مطلب عربی، این بخش را جدی بگیرند، روی آن کار کنند.

محمد حسین دهقانی محمودآبادی

فهرست مطالب

فصل اول: آشنایی با منطق.....	۱۵
درآمد.....	۱۵
ارسطو معلم اول.....	۱۶
تعریف منطق.....	۱۹
اهمیت و جایگاه منطق.....	۲۸
ارکان علم: موضوع، مسأله و هدف.....	۲۹
اقسام علم: حدی و حصولی.....	۳۲
فصل دوم: اقسام علم حصولی.....	۴۱
اقسام علم حصولی: تصور و تصدیق.....	۴۱
تصور.....	۴۱
اقسام تصور: واحد و متعدد.....	۴۲
تصور واحد.....	۴۲
تصور متعدد.....	۴۲
تصور متعدد بدون حکم و نسبت تقیدی یا وصفی.....	۴۲
تصور متعدد همراه با نسبت غیر تام.....	۴۳
تصور متعدد همراه با نسبت تام غیر جزمی.....	۴۳
اقسام تصور: بدیهی و نظری.....	۴۵
جدول اقسام تصورات بدیهی و نظری.....	۵۰

۵۱.....	تصدیق
۵۱.....	اقسام تصدیق: بدیهی و نظری
۵۲.....	اقسام تصدیق: یقینی و ظنی
۵۳.....	جزمی یقینی
۵۳.....	تصادفی - رمی یقینی
۵۳.....	جزمی تقییدی
۵۳.....	جزمی خلاف واقع (مهر مرکب)
۵۴.....	تصدیق ظنی
۵۷.....	۳. فصل سوم: الفاظ
۵۷.....	مقدمه
۵۹.....	رابطه لفظ و معنا
۶۰.....	اقسام وجود: حقیقی و غیر حقیقی (اعتباری)
۶۰.....	اقسام وجود حقیقی: مجرد و مادی
۶۳.....	اقسام وجود غیر حقیقی (اعتباری): لفظی و کتبی
۶۴.....	دلالت
۶۵.....	اقسام دلالت: عقلی، وضعی، طبیعی
۶۷.....	دلالت طبیعی

فهرست مطالب

۶۸.....	اقسام دلالت وضعی: لفظی و غیر لفظی
۶۹.....	اقسام دلالت لفظی: مطابقی، تضمنی، التزامی
۷۱.....	دلالت غیر لفظی
۷۲.....	نمودار اقسام دلالت
۷۷.....	فصل چهارم: تقسیمات لفظی
۷۷.....	رابطه لفظ با معنا
۷۸.....	تقسیم اول لفظ: مستعمل و محمل
۷۸.....	تقسیم دوم لفظ: مفرد و مرکب
۷۹.....	اقسام مفرد: اسم، کلمه، ادات
۷۹.....	اسم
۷۹.....	اقسام اسم: جزیی و کلی (مشترک)
۸۰.....	اقسام اسم کلی (مشترک): مشترک معنوی و لفظی
۸۰.....	مشترک معنوی
۸۰.....	اقسام مشترک معنوی: متواطی و مشکک
۸۱.....	مشترک لفظی
۸۲.....	انواع مشترک لفظی: منقول، مرتجل، حقیقت و مجاز
۸۹.....	ادات

۹۱.....	اقسام لفظ مرکب: تام و ناقص
۹۱.....	اقسام مرکب تام: خبری و انشایی
۹۵.....	نمودار اقسام لفظ (رابطه لفظ با معنا)
۹۵.....	رابطه لفظ با لفظ: ترادف و تباین
۹۶.....	تباین:
۹۷.....	اقسام تباین: تامل، تضاد، تقابل
۹۷.....	تباین مثلان:
۹۷.....	اقسام مثلان: متماثلان، متضادان، اویمان، متشابهان
۹۸.....	تباین متخالفان:
۹۹.....	تباین متقابلان:
۹۹.....	اقسام متقابلان:
۱۰۷.....	فصل پنجم: مباحث کلی
۱۰۷.....	مفاهیم جزئی و کلی
۱۰۷.....	تعریف جزئی
۱۰۸.....	اقسام جزئی: جزئی حقیقی و جزئی اضافی
۱۰۹.....	تعریف کلی
۱۱۴.....	تقسیمات کلی

فهرست مطالب

تقسیم اول: ممکن الافراد و ممتنع الافراد	۱۱۴
تقسیم دوم: متواطی و مشکک	۱۱۵
کلی متواطی	۱۱۵
کلی مشکک	۱۱۵
اسباب مشکک	۱۱۵
معیار تشخیص متواطی از مشکک	۱۱۶
جایگاه مفاهیم جزئی و کلی در منطق	۱۱۷
نمودار اقسام کلی (به لحاظ خارج)	۱۲۰
۶. فصل ششم: نسب اربع	۱۲۵
نسب اربع	۱۲۵
تساوی: الف = ب	۱۲۵
تباین	۱۲۷
عموم و خصوص مطلق	۱۲۷
عموم و خصوص من وجه	۱۲۸
نسبت میان نقیض نسب اربع	۱۳۰
نقیض دو کلی متساوی، تساوی	۱۳۰
نسبت نقیض عام و خاص مطلق، به عکس اصل	۱۳۱

نسبت نقیض عام و خاص من وجه، تباین جزئی (//×).....	۱۳۱
نسبت نقیض متباینان، تباین جزئی.....	۱۳۳
جدول نسب اربع و نقیض آنها.....	۱۳۵
فصل هفتم: عما.....	۱۳۹
تعریف حمل.....	۱۳۹
حمل در قضایای وجه و جزئی.....	۱۴۰
معیار اقسام حمل.....	۱۴۱
درجات اتحاد موضوع و محمول.....	۱۴۱
اتحاد در مفهوم و مصداق.....	۱۴۱
اختلاف در مفهوم و مصداق.....	۱۴۲
اتحاد در مصداق و اختلاف در مفهوم.....	۱۴۲
اختلاف در مصداق و اتحاد در مفهوم.....	۱۴۳
جدول فروض اتحاد و اختلاف موضوع و محمول.....	۱۴۴
اقسام حمل: اولی ذاتی و شایع صناعی.....	۱۴۴
حمل اولی ذاتی.....	۱۴۴
موارد حمل اولی ذاتی.....	۱۴۶
۱. حمل حد تام بر محدود.....	۱۴۶

فهرست مطالب

۲. حمل جنس بر نوع ۱۴۶
۳. حمل فصل بر نوع ۱۴۶
۴. حمل شیء بر خودش ۱۴۷
۵. حمل شایع صناعی ۱۴۷
- موارد حمل شایع صناعی ۱۴۸
۱. حمل ماهیت جوهری بر فردش ۱۴۸
۲. حمل ماهیت عرضی بر ماهیت جوهری ۱۴۸
۳. حمل یک مفهوم عرضی بر عرضی دیگر ۱۴۸
- تقسیمات حمل شایع صناعی ۱۴۸
- اولین تقسیم: حمل موافات و اشتقاق ۱۴۸
- حمل موافات (حمل هوَ هوَ) ۱۴۸
- حمل اشتقاق (اشتقاقی یا ذوهو) ۱۴۹
- دومین تقسیم: حمل طبعی و وضعی ۱۵۰
- حمل طبعی ۱۵۰
- حمل وضعی ۱۵۱
- سومین تقسیم: حمل بتّی و غیر بتّی ۱۵۱
- حمل بتّی ۱۵۲
- حمل غیر بتّی ۱۵۲

۱۵۳.....	چهارمین تقسیم: حمل بسیط و مرکب
۱۵۳.....	حمل بسیط (هلیه بسیطه)
۱۵۴.....	حمل مرکب (هلیه مرکبه)
۱۵۹.....	فصل هشتم: کائنات خمس (ایساغوجی)
۱۵۹.....	مقدمه
۱۶۰.....	ذاتی و عرضی
۱۶۱.....	ذاتی
۱۶۱.....	نشانه‌های ذاتی باب ایساغوجی
۱۶۱.....	عدم امکان تصور ذات بدون تصور ذاتی
۱۶۱.....	اتصاف موضوع به ذاتی بدون واسطه
۱۶۱.....	امتناع انفکاک امر ذاتی از موضوع
۱۶۲.....	وجه حصر کلیات خمس
۱۶۲.....	نمودار وجه حصر کلیات خمس
۱۶۳.....	اقسام نوع: نوع حقیقی و نوع اضافی
۱۶۳.....	نوع حقیقی
۱۶۴.....	نوع اضافی
۱۶۵.....	سلسله مراتب انواع: سافل، متوسط، عالی

فهرست مطالب

نوع سافل	۱۶۵
نوع متوسط	۱۶۵
نوع عالی	۱۶۵
جنس	۱۶۵
اقسام جنس: جنس قریب و جنس بعید	۱۶۶
جنس قریب	۱۶۶
جنس بعید	۱۶۷
مراتب جنس: سافل، متوسط، عالی	۱۶۷
جنس سافل	۱۶۷
جنس متوسط	۱۶۷
جنس عالی	۱۶۸
سلسله مراتب انواع و اجناس	۱۶۸
نمودار ۱. سلسله مراتب اجناس و انواع جنس عالی جوهر	۱۷۰
نمودار ۲. انواع و اجناس جنس عالی گم	۱۷۰
نمودار ۳. انواع و اجناس جنس عالی کم	۱۷۱
نمودار ۴. انواع و اجناس جنس عالی کیف	۱۷۱
نمودار ۵. انواع و اجناس جنس عالی کیف	۱۷۱
فصل	۱۷۴

۱۷۵.....	تقسیمات فصل
۱۷۵.....	تقسیم اول: فصل قریب و بعید
۱۷۶.....	تقسیم دوم: فصل مَقوم (محصل)، مُقسم
۱۷۶.....	فصل مَقوم
۱۷۷.....	فصل قسم
۱۷۷.....	اقسام عرضی: عرض خاص و عرضی عام
۱۷۷.....	عرضی خاص
۱۷۸.....	عرضی عام
۱۸۳.....	فصل نهم: اقسام کلی
۱۸۳.....	اقسام کلی: طبیعی (ماهوی)، عقلی (فلسفی) و منطقی
۱۸۴.....	کلی طبیعی (ماهوی)
۱۸۴.....	کلی طبیعی در کجاست؟
۱۸۸.....	کلی منطقی
۱۸۸.....	چگونگی پیدایش کلی منطقی
۱۹۰.....	کلی عقلی (فلسفی)
۱۹۰.....	تبیین دیگر از اقسام کلی
۱۹۳.....	۱۰. فصل دهم: سؤالات اساسی و فرعی

فهرست مطالب

۱۹۳.....	اقسام سؤالات: اساسی و فرعی
۱۹۴.....	سؤالات اساسی
۱۹۴.....	سؤالات فرعی (جزئی = فروع مطالب)
۱۹۵.....	نمودار سؤالات
۱۹۵.....	مراحل سؤالات
۱۹۵.....	مرحله ۱: سؤال لازمی (سؤال از معنای لغوی یا «ما»ی شارحه اللفظ)
۱۹۷.....	مرحله ۲: سؤال اسمی (سؤال «ما»ی شارحه الاسم)
۱۹۸.....	مرحله ۳: سؤال از هستی (مطلب هل سینا و هل مرکب)
۱۹۹.....	مرحله ۴: سؤال از چیستی شیء موجود با «ه» حقیقه
۲۰۰.....	تفاوت تعریف اسمی با تعریف حقیقی
۲۰۰.....	مرحله پنجم: سؤال از چرایی یا مطلب لم
۲۰۰.....	اقسام لم: لم ثبوت و لم اثبات
۲۰۰.....	لم ثبوت
۲۰۱.....	لم اثبات
۲۰۵.....	فصل یازدهم: تعریف، انواع و شرایط آن
۲۰۵.....	مقدمه
۲۰۶.....	اقسام تعریف: تعریف لفظی و تعریف حقیقی

۲۰۷.....	تعریف لفظی
۲۰۷.....	تعریف حقیقی
۲۰۹.....	انواع تعریف حقیقی
۲۰۹.....	حد تام
۲۱۰.....	فراحد - حد نام
۲۱۰.....	حد ناقص
۲۱۱.....	رسم تام
۲۱۱.....	رسم ناقص
۲۱۲.....	تعریف غیر حقیقی
۲۱۳.....	شرایط تعریف: عمومی و خصوصی
۲۱۳.....	جدول اقسام تعریف حقیقی
۲۱۴.....	شرایط عمومی تعریف
۲۱۴.....	جامعیت و مانعیت
۲۱۴.....	واضح تر بودن معرف از معرف
۲۱۵.....	برخی از عوامل ابهام‌زا
۲۱۵.....	دوری نبودن تعریف
۲۱۶.....	متضایفین و تعریف دوری
۲۱۷.....	مغایرت معرف با معرف

فهرست مطالب

مفاهیم تعریفناپذیر.....	۲۱۸
نمودار مفاهیم تعریفپذیر و تعریفناپذیر.....	۲۱۹
بیشتر بدانیم.....	۲۱۹
فصل دوازدهم: تقسیم.....	۲۲۳
مقدمه.....	۲۲۳
واقعی یا اعتباری بودن تقسیم.....	۲۲۴
مبحث تقسیم در آثار منطق دانان.....	۲۲۴
معنای تقسیم.....	۲۲۷
مَقْسَم، قِسْم، قَسیم.....	۲۲۷
فایده و اهمیت تقسیم.....	۲۲۷
انواع تقسیم: طبیعی (حقیقی = خارجی)، منطقی (عقلی).....	۲۲۸
تقسیم طبیعی (خارجی).....	۲۲۸
اقسام تقسیم طبیعی.....	۲۲۸
اقسام تقسیم منطقی: عقلی و استقرایی.....	۲۲۹
تقسیم منطقی عقلی (= حصر عقلی).....	۲۲۹
تقسیم منطقی استقرایی.....	۲۲۹
اقسام استقراء: ناقص و تام.....	۲۳۰

۲۳۱		اقسام تقسیم منطقی استقرایی
۲۳۱		تفاوت تقسیم عقلی با تقسیم طبیعی
۲۳۱		روشهای تقسیم: تفصیلی و ثنائی
۲۳۲		روش تفصیلی
۲۳۲		نمونه‌هایی از تقسیم تفصیلی
۲۳۲		روش ثنائی
۲۳۳		نمودار نمونه‌هایی از تقسیم ثنائی
۲۳۳		قواعد و اصول تقسیم
۲۳۳		جامعیت و مانعیت
۲۳۴		تباین اقسام
۲۳۴		وحدت جهت
۲۳۵		معیار عینی و ثابت
۲۳۵		فایده‌ی عملی